

رسالة محمد

٤٦٩٤٢

دانشگاه تربیت مدرس
دانشکده هنر و معماری
پایان نامه دوره کارشناسی ارشد شهرسازی
(گرایش طراحی شهری)

تعیین معیارهای طراحی شهری در ایجاد ارتباط فضایی کریدورهای رودخانه های

شهری و بافت های تاریخی

مورد مطالعه : (رودخانه دز در ارتباط با بافت تاریخی دزفول)

محسن تابان

کتابخانه تخصصی معماری و شهرسازی
دانشکده هنر و معماری
دانشگاه تربیت مدرس

۱۳۸۷ / ۷ / ۱۵

استاد راهنما:

دکتر محمد رضا پور جعفر

استاد مشاور:

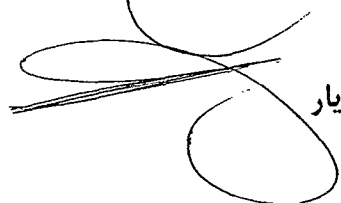
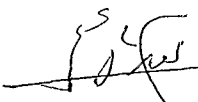
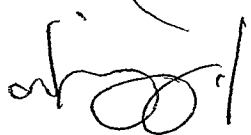
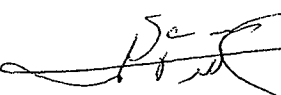
دکتر محمد رضا بمانیان

شهریور ۱۳۸۷

۱۳۸۷ / ۷ / ۱۵

تأیید اعضای هیات داوران حاضر در جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

اعضای هیئت داوران نسخه نهایی پایان نامه آقای محسن تابان تحت عنوان: تعیین معیارهای طراحی شهری در ایجاد ارتباط فضایی کریدورهای رودخانه های شهری و بافت های تاریخی - مورد مطالعه: (رودخانه دز در ارتباط با بافت تاریخی دزفول) را از نظر فرم و محتوی بررسی نموده و پذیرش آنرا برای تکمیل درجه کارشناسی ارشد پیشنهاد می کنند.

امضاء	رتبه علمی	نام و نام خانوادگی	اعضای هیات داوران
	دانشیار	دکتر محمدرضا پورجعفر	۱- استاد راهنما
	استادیار	دکتر محمدرضا بمانیان	۲- استاد مشاور
	استادیار	دکتر علی اکبر تقوایی	۳- نماینده تحصیلات تکمیلی
	استادیار	دکتر بهمن ادیب زاده	۴- استاد ناظر
	استادیار	دکتر علی اکبر تقوایی	۵- استاد ناظر

بسمه تعالی

آیین‌نامه چاپ پایان‌نامه (رساله)‌های دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس

نظر به اینکه چاپ و انتشار پایان‌نامه (رساله)‌های تحصیلی دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس، مبین بخشی از فعالیت‌های علمی - پژوهشی دانشگاه است بنابراین به منظور آگاهی و رعایت حقوق دانشگاه، دانش‌آموختگان این دانشگاه نسبت به رعایت موارد ذیل متعهد می‌شوند:

ماده ۱ در صورت اقدام به چاپ پایان‌نامه (رساله)ی خود، مراتب را قبلاً به طور کتبی به «دفتر نشر آثار علمی» دانشگاه اطلاع دهد.

ماده ۲ در صفحه سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه)، عبارت ذیل را چاپ کند:

«کتاب حاضر، حاصل پایان‌نامه کارشناسی ارشد / رساله دکتری نگارنده در رشته سرمسازاری است که در سال ۸۷ در دانشکده هنر دانشگاه تربیت مدرس به راهنمایی سرکار خانم / جناب آقای دکتر محمد... مشاوره سرکار خانم / جناب آقای دکتر محمد... و مشاوره سرکار خانم / جناب آقای دکتر... از آن دفاع شده است.»

ماده ۳ به منظور جبران بخشی از هزینه‌های انتشارات دانشگاه، تعداد یک درصد شمارگان کتاب (در هر نوبت چاپ) را به «دفتر نشر آثار علمی» دانشگاه اهدا کند. دانشگاه می‌تواند مازاد نیاز خود را به نفع مرکز نشر در معرض فروش قرار دهد.

ماده ۴ در صورت عدم رعایت ماده ۳، ۵۰٪ بهای شمارگان چاپ شده را به عنوان خسارت به دانشگاه تربیت مدرس، تأدیه کند.

ماده ۵ دانشجو تعهد و قبول می‌کند در صورت خودداری از پرداخت بهای خسارت، دانشگاه می‌تواند خسارت مذکور را از طریق مراجع قضایی مطالبه و وصول کند؛ به علاوه به دانشگاه حق می‌دهد به منظور استیفای حقوق خود، از طریق دادگاه، معادل وجه مذکور در ماده ۴ را از محل توقیف کتابهای عرضه شده نگارنده برای فروش، تأمین نماید.

ماده ۶ اینجانب محسن تاجی دانشجوی رشته سرمسازاری (پایه شهری) مقطع کارشناسی ارشد تعهد فوق و ضمانت اجرایی آن را قبول کرده، به آن ملتزم می‌شوم.

نام و نام خانوادگی: محسن تاجی

تاریخ و امضا: ۱۷ خرداد ۱۳۸۵

دستورالعمل حق مالکیت مادی و معنوی در مورد نتایج پژوهشهای علمی دانشگاه تربیت مدرس

مقدمه: با عنایت به سیاست‌های پژوهشی دانشگاه در راستای تحقق عدالت و کرامت انسانها که لازمه شکوفایی علمی و فنی است و رعایت حقوق مادی و معنوی دانشگاه و پژوهشگران، لازم است اعضای هیات علمی، دانشجویان، دانش‌آموختگان و دیگر همکاران طرح، در مورد نتایج پژوهشهای علمی که تحت عناوین پایان‌نامه، رساله و طرحهای تحقیقاتی که با هماهنگی دانشگاه انجام شده است، موارد ذیل را رعایت نمایند:

ماده ۱- حقوق مادی و معنوی پایان‌نامه‌ها / رساله‌های مصوب دانشگاه متعلق به دانشگاه است و هرگونه بهره‌برداری از آن باید با ذکر نام دانشگاه و رعایت آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های مصوب دانشگاه باشد.

ماده ۲- انتشار مقاله یا مقالات مستخرج از پایان‌نامه / رساله به صورت چاپ در نشریات علمی و یا ارائه در مجامع علمی باید به نام دانشگاه بوده و استاد راهنما مسئول مکاتبات مقاله باشد. تبصره: در مقالاتی که پس از دانش‌آموختگی بصورت ترکیبی از اطلاعات جدید و نتایج حاصل از پایان‌نامه / رساله نیز منتشر می‌شود نیز باید نام دانشگاه درج شود.

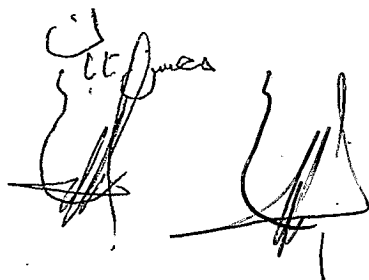
ماده ۳- انتشار کتاب حاصل از نتایج پایان‌نامه / رساله و تمامی طرحهای تحقیقاتی دانشگاه باید با مجوز کتبی صادره از طریق حوزه پژوهشی دانشگاه و بر اساس آئین‌نامه‌های مصوب انجام می‌شود.

ماده ۴- ثبت اختراع و تدوین دانش فنی و یا ارائه در جشنواره‌های ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی که حاصل نتایج مستخرج از پایان‌نامه / رساله و تمامی طرحهای تحقیقاتی دانشگاه باید با هماهنگی استاد راهنما یا مجری طرح از طریق حوزه پژوهشی دانشگاه انجام گیرد.

ماده ۵- این دستورالعمل در ۵ ماده و یک تبصره در تاریخ ۱۳۸۴/۴/۲۵ در شورای پژوهشی دانشگاه به تصویب رسیده و از تاریخ تصویب لازم‌الاجرا است و هرگونه تخلف از مفاد این دستورالعمل، از طریق مراجع قانونی قابل پیگیری می‌شود.

نام و نام خانوادگی

امضاء

مجلس

۱۳۸۷ / ۷ / ۱۵

تقدیم به

پدر و مادر

و

همسر

آنان که هر آینه در خویش می‌نگرم، در آینه جانم می‌درخشند

تشکر و قدردانی

سپاس و ستایش خدای را که لطف و عنایتش موجب شد تا تحقیق حاضر به کمک بزرگواران و عزیزانی که به گونه‌های مختلف مرا یاری نمودند، پایان پذیرد. ضمن تقدیر و تشکر از این بزرگواران، سعادت و توفیق روزافزون آنان را از درگاه خداوند متعال خواهانم.

بیش از همه از استاد گرامی، جناب آقای دکتر پورجعفر که راهنمایی این تحقیق را برعهده داشتند و علاوه بر هدایت روشنمند خویش، درس انسانیت، جدیت، خدمتگذاری و پشتکار و مسئولیت‌پذیری را به اینجانب آموختند.

جناب آقای دکتر بمانیان که مشاوره این پایان‌نامه را برعهده داشتند و در تهیه و تدوین این تحقیق بنده را یاری کردند.

جناب آقای دکتر تقوایی و دکتر ادیب‌زاده، اساتید محترم ناظر، که رهنمودهایشان در اصلاح این تحقیق راهگشا بود.

دوست عزیزم مهندس عادل گنجور که در انجام این تحقیق از نظریات و همکاریهای ایشان بهره‌مند شدم.

و

همسر مهربانم مهندس لیلا سادات هاشمی که با شکیبایی و همراهیش زمینه انجام این تحقیق را فراهم آورد.

چکیده

شهر قدیم میراث شهری گذشته ماست. این میراث کهن مفاهیم بنیادی شهر و معماری را برخاسته از بطنی اجتماعی باتوجه به عوامل محیطی محفوظ نگاه داشته است. امروزه رشد و توسعه برونزای شهری سبب گسست ارتباط میان عناصر هویت بخش قدیمی شهر با استخوانبندی و توسعه‌های جدید شده است. در راستای تداوم بخشی به حیات تاریخی شهر، رشد مجدد شهر باید از درون آن صورت پذیرد. رشد شهر از درون بدون توجه به بافت کهن و شناخت درستی از ساختار فضایی آن در بستر اجتماعی شهر امکان‌پذیر نخواهد بود.

بافت کهن دزفول با قرارگیری در مجاورت رودخانه دز، از بالاترین پتانسیل کاربری جمعی در شهر برخوردار است و از سویی سابقه تاریخی، فرهنگی و در بسیاری از موارد معماری، بستر پرقابلیتی برای فعال بودن این بافت از طریق ایجاد فضاهای جمعی زیست‌پذیر و باهویت فراهم آورده است.

در این تحقیق با بهره‌گیری از روشی توصیفی-تحلیلی و در بخش‌هایی روش تحلیل محتوا، تلاش شده تا فرصت‌های ایجاد ارتباط فعال میان بافت تاریخی دزفول و رودخانه دز در جهت طراحی کریدور رود در پیوندی منسجم با بافت و ایجاد لبه‌هایی فعال و پویا، شناسایی شده و معیارهای تقویت ارتباط فیزیکی و بصری میان آنها، تعریف گردند. این ارتباط، غیرفعال بودن مجموعه کهن شهر و یکنواختی بافت راخنثی می‌کند و فضایی سرزنده و پویا خلق خواهد کرد که زمینه‌ساز بستری برای دمیدن روح حیات به کالبد نیمه‌جان بافت تاریخی خواهد بود. طراحی کریدورهای رودخانه‌های شهری در ارتباط با بافت‌های تاریخی مجاور، علاوه بر اینکه سبب افزایش کیفیت فضاهای شهری و ایجاد سیمایی شاخص و خوانا برای فضای شهری می‌گردد، در احیای بافت قدیم شهر بویژه استخوانبندی آن و رفع نابسامانی‌های بافت شهری معاصر مناسب می‌باشد، علاوه برآنکه می‌تواند هدایتگر رشد آینده شهر نیز باشد.

واژگان کلیدی: بافت کهن دزفول، استخوانبندی شهر، ارتباط فضایی، فضاهای جمعی زیست‌پذیر

فهرست مطالب

فصل اول - کلیات تحقیق

- ۱-۱- مقدمه ۱
- ۲-۱- تعریف موضوع ۲
- ۱-۲-۱- مفهوم اصل ارتباط در طراحی شهری ۲
- ۲-۲-۱- اشاره تاریخی به ارتباط در طراحی شهری ۳
- ۱-۳-۲-۱- ایجاد فضاهای شهری در مقیاسهای مختلف در وسعت شهر و محلات شهر ۷
- ۲-۳-۲-۱- ایجاد ارتباط میان فعالیتها و بدنه خیابان ۷
- ۴-۲-۱- مفهوم اصل ارتباط در رودخانه های شهری ۸
- ۱-۴-۲-۱- تعریف ارتباط - رویکرد بیوفیزیکی ۹
- ۲-۴-۲-۱- تعریف ارتباط - رویکردهای فرهنگی و طراحی ۱۰
- ۳-۴-۲-۱- پیوند مفاهیم مختلف ارتباط : رویکردی شناختی ۱۱
- ۳-۱- اهمیت موضوع ۱۲
- ۱-۳-۱- احیای ارتباط میان کریدور رود و بافت کهن ۱۳
- ۲-۳-۱- اهمیت بافتهای کهن و لزوم حفاظت از آنها ۱۴
- ۳-۳-۱- احیای شهر کهن با قابلیتهای گردشگری منطبق بر حرکت پیاده ۱۶
- ۱-۳-۳-۱- عابر پیاده: ۱۶
- ۲-۳-۳-۱- معبر پیاده: ۱۶
- ۳-۳-۳-۱- معبر سواره: ۱۷
- ۴-۳-۳-۱- کاربری و فعالیتهای شهری ۱۷
- ۴-۳-۱- توریسم پایدار در شهر ۱۸
- ۱-۴-۳-۱- توریسم پایدار برتر از موضوعات اکولوژیک ۱۹
- ۲-۴-۳-۱- محدودههای عملکردی در شهر توریستی ۲۰
- ۵-۳-۱- سیاستهای اکولوژیک در برنامه‌ریزی و طراحی کناره آبهای شهری ۲۰
- ۱-۵-۳-۱- توسعه کنار آب ۲۱
- ۲-۵-۳-۱- لایه‌بندی اجتماعی ۲۱
- ۳-۵-۳-۱- زیست‌پذیری ۲۲
- ۴-۵-۳-۱- طبیعت و اجتماع ۲۳
- ۴-۱- سوالات تحقیق ۲۴
- ۵-۱- اهداف تحقیق ۲۴
- ۶-۱- فرضیه‌ها ۲۴
- ۷-۱- روش و ابزار تحقیق ۲۵
- ۸-۱- قلمرو تحقیق ۲۶
- ۹-۱- پیشینه موضوع ۲۷
- ۱۰-۱- نتیجه‌گیری ۲۷

فصل دوم - بررسی ادبیات و مصادیق تحقیق

۲۹	۱-۱-۲- مقدمه
۲۹	۱-۱-۲- احیای کناره آب
۳۰	۲-۲- رشد شهری و اثرات آن بر اکوسیستم نواحی کناره آب
۳۰	۲-۲-۱- کیفیت زیستگاه
۳۱	۲-۲-۲- دخالت انسان در رودخانه
۳۱	۲-۲-۳- تیپ های مختلف تجاوز به حریم رودخانه
۳۱	۲-۲-۱-۳- کارهای تنظیم و اصلاح رودخانه
۳۲	۲-۲-۲-۲- احداث جاده در کنار رودخانه
۳۲	۲-۲-۳-۳- احداث پل بر روی رودخانه
۳۲	۲-۲-۴-۴- احداث تجهیزات شهری-خدماتی در رودخانه
۳۳	۲-۲-۴- حفاظت کناره رودخانه ها
۳۳	۲-۳- مسائل مناطق کنار آب و برنامه ریزی و مدیریت
۳۵	۲-۴- شناخت انواع کناره آب
۳۶	۲-۵- طراحی کناره آب
۳۸	۲-۶- احیای کناره آب های شهری
۳۸	۲-۶-۱- فاکتورهای کلیدی در احیای کناره های آب
۳۸	۲-۶-۲- تهدیدها در پروژه های توسعه کناره آب
۳۹	۲-۶-۳- گونه های مختلف احیای کناره آب
۴۱	۲-۷- معیارهای توسعه پایدار محدوده های کناره آب شهری
۱۳	۲-۸- معیارهای خلق فضای عمومی سرزنده در کناره آب
۴۳	۲-۸-۱- توجه به آمال عمومی به عنوان اهداف اولیه طرح
۴۳	۲-۸-۲- ایجاد چشم اندازی اجتماعی - اشتراکی برای کناره آب
۴۴	۲-۸-۳- ایجاد چندین محدوده
۴۴	۲-۸-۴- ارتباط دادن میان محدوده ها
۴۵	۲-۸-۵- بهینه کردن دسترسی عمومی
۴۵	۲-۸-۶- اطمینان از اینکه توسعه جدید با خواسته های مردم سازگاری دارد
۴۶	۲-۸-۷- ایجاد فرصت برای فعالیت های ۲۴ ساعته با محدود کردن توسعه مسکونی
۴۶	۲-۸-۸- استفاده از پارکها در اتصال دادن به محدوده ها نه به عنوان محدوده ای مجزا
۴۶	۲-۸-۹- طراحی و برنامه ریزی ساختمانهایی که فضاهای عمومی ایجاد می کنند
۴۷	۲-۸-۱۰- حمایت از چندین روش حمل و نقل و محدود کردن دسترسی سواره
۴۷	۲-۸-۱۱- فعالیتهای فصلی مختلط در هر یک از محدوده ها
۴۸	۲-۸-۱۲- ایجاد ساختمانهای منحصربه فرد و تمثیلی با عملکردهای مختلف
۴۸	۲-۸-۱۳- مدیریت، مدیریت و مدیریت
۴۹	۲-۹- شکل گیری محورهای شاخص شهری در ارتباط با کریدور رودخانه
۴۹	۲-۹-۱- شهر اصفهان (محور چهارباغ در ارتباط با کریدور رودخانه زاینده رود)

- ۲-۹-۲-کریدور تاریخی تاج : تلاقی تاریخ و فرهنگ در کناره رود جمنا ۵۲
- ۲-۹-۳-محور شانزه‌لیزه در ارتباط با رودخانه سن، پاریس ۵۶
- ۲-۹-۴-محور مال در ارتباط با رودخانه پوتومک، واشنگتن ۵۷
- ۲-۹-۵-محور مارکت استریت در ارتباط با رودهای دلور و اسکوئیلکیل، فیلادلفیا ۵۹
- ۲-۹-۶-اصول حاکم بر طراحی محورهای شاخص شهری در ارتباط با کریدور رود ۶۱
- ۲-۱۰-۱-مروری گذرا بر ادبیات بازنده‌سازی بافت‌های کهن شهری ۶۲
- ۲-۱۱-۱۱-مداخلات با رویکرد ایجاد ارتباط شناختی میان کریدور رود و بافت شهری ۶۴
- ۲-۱۱-۱۱-۱-برنامه‌های آموزشی احیای کناره‌های رود ۶۴
- ۲-۱۱-۱۱-۱-۱-برنامه دروازه رودخانه ریوژ در دترویت میشیگان ۶۴
- ۲-۱۱-۱۱-۲-جزیره هاریت در سنت پال در مینه سوتا ۶۵
- ۲-۱۱-۱۱-۳-پروژه پیوند رود در لانگ بیج کالیفرنیا ۶۵
- ۲-۱۱-۲-موزه‌های کنارآب ۶۶
- ۲-۱۱-۲-۱-موزه دنیای آب در سنت پترزبورگ روسیه ۶۶
- ۲-۱۱-۲-۲-زیست‌کره، در مونترال کانادا ۶۷
- ۲-۱۱-۳-طراحی اکولوژیکی-مکاشفه‌ای ۶۷
- ۲-۱۱-۳-۱-باغ آبی زندگی در مرکز چنگدو در چین ۶۷
- ۲-۱۱-۳-۲-هدیه آب ۶۸
- ۲-۱۲-۱۲-بررسی نمونه‌های مشابه خارجی ۶۸
- ۲-۱۲-۱-طرح موضوعی محدوده رودخانه سنگاپور ۶۸
- ۲-۱۲-۲-تغییر شکل کناره آب شهری پرتلند، اورگون ۷۲
- ۲-۱۲-۲-۱-مدل پرتلند ۷۲
- ۲-۱۲-۲-۲-نمایش طبیعت شهری ۷۳
- ۲-۱۲-۳-شهر چارلستون ۷۷
- ۲-۱۲-۳-۱-فرآیند و اهداف طرح ۷۸
- ۲-۱۲-۳-۲-معیارهای طراحی ۷۹
- ۲-۱۲-۴-توسعه کناره‌آب شهری در بافت تاریخی شهر بوستون ۸۲
- ۲-۱۲-۵-رودخانه کلارک فورک در شهر میسولا ۸۵
- ۲-۱۲-۵-۱-اهداف طرح توسعه ۸۶
- ۲-۱۲-۵-۲-معیارهای طراحی شهری : ۸۶
- ۲-۱۲-۵-۳-چشم‌انداز طرح محدوده کناره‌آب میسولا ۸۷
- ۲-۱۲-۵-۴-چارچوب طراحی: ۸۸
- ۲-۱۲-۶-طراحی شهری کناره رود آناکاستیا، کالرزبورگ ۸۹
- ۲-۱۲-۶-۱-گسترش خیابانهای موجود به سوی رودخانه ۸۹
- ۲-۱۲-۶-۲-تبدیل خیابان به کریدوری پرتراوت با کاربریهای مختلط ۹۰
- ۲-۱۲-۶-۳-افزایش فرصت‌های ایجاد مسکن ۹۱
- ۲-۱۲-۶-۴-ایجاد کاربریهای مختلط در کناره آب ۹۲

- ۹۲.....۱۲-۶-۵- ایجاد یک پارک باشکوه در کنار رود.....
- ۹۳.....۱۲-۶-۶- ایجاد شبکه‌های منسجم و متوالی از پارکها در کنار آب.....
- ۹۳.....۱۲-۶-۷- حفظ هویت تاریخی محدوده کالرزبورگ.....
- ۹۴.....۱۳-۲- نتیجه‌گیری از نمونه‌های مشابه.....

فصل سوم - شناخت و تحلیل موضوع مورد مطالعه

- ۹۷.....۱-۳- شناخت و تحلیل ویژگیهای ساختار شهر در بستر تاریخی آن.....
- ۹۷.....۱-۱-۳- عوامل طبیعی و محیطی موثر بر شکلگیری شهر.....
- ۹۷.....۲-۱-۳- پیدایش شهر دزفول و رشد اولیه آن.....
- ۹۹.....۳-۱-۳- سیمای شهر دزفول (از دوران اولیه شهرنشینی تا صفویه و زندیه).....
- ۱۰۴.....۱-۳-۱-۳- ساختار کالبدی.....
- ۱۰۵.....۲-۳-۱-۳- بافت شهری.....
- ۱۰۵.....۳-۳-۱-۳- ویژگیهای بصری و دسترسها.....
- ۱۰۶.....۴-۱-۳- سیر تحول بافت قدیم از اواخر قاجار تا به امروز.....
- ۱۰۶.....۱-۴-۱-۳- ساختار کالبدی.....
- ۱۰۶.....۲-۴-۱-۳- بافت شهری.....
- ۱۰۷.....۳-۴-۱-۳- شبکه دسترسی.....
- ۱۰۸.....۵-۱-۳- تحول شهر و سیمای آن در دوره پهلوی.....
- ۱۰۹.....۱-۵-۱-۳- ویژگی دسترسی و آمد و شد.....
- ۱۱۰.....۲-۵-۱-۳- ویژگیهای بصری.....
- ۱۱۱.....۶-۱-۳- شناخت دخالتهای انجام شده در بافت.....
- ۱۱۱.....۱-۶-۱-۳- تغییرات شهری جدید.....
- ۱۱۴.....۲-۶-۱-۳- مشکلات ناشی از جنگ.....
- ۱۱۵.....۷-۱-۳- سیمای کنونی بافت قدیم.....
- ۱۱۸.....۸-۱-۳- نتیجه‌گیری از شناخت ویژگیهای ساختار شهر در بستر تاریخی.....
- ۱۱۹.....۲-۳- شناخت وضع موجود دزفول (ویژگیهای سیاسی، طبیعی، جغرافیایی).....
- ۱۱۹.....۱-۲-۳- مشخصات سیاسی.....
- ۱۱۹.....۱-۱-۲-۳- مساحت و موقعیت استان خوزستان.....
- ۱۱۹.....۲-۱-۲-۳- مساحت و موقعیت شهرستان دزفول.....
- ۱۲۰.....۲-۲-۳- ناهمواریها.....
- ۱۲۰.....۱-۲-۲-۳- پستی و بلندیهای استان خوزستان.....
- ۱۲۱.....۲-۲-۲-۳- منطقه کوهستانی:.....
- ۱۲۱.....۳-۲-۲-۳- منطقه جلگهای و دشتی:.....
- ۱۲۲.....۴-۲-۲-۳- پستی و بلندیهای شهرستان دزفول.....
- ۱۲۲.....۳-۲-۳- منابع و مصارف آب.....
- ۱۲۲.....۱-۳-۲-۳- آبهای سطحی.....
- ۱۲۲.....۲-۳-۲-۳- آبهای زیرزمینی.....

- ۱۲۳.....۳-۳-۲-۳- مصارف آب
- ۱۲۳.....۴-۲-۳- ویژگیهای زمین و خاک
- ۱۲۳.....۱-۴-۲-۳- زمین شناسی
- ۱۲۳.....۲-۴-۲-۳- خاک شناسی
- ۱۲۵.....۵-۲-۳- زلزله خیزی
- ۱۲۵.....۱-۵-۲-۳- سابقه زلزله خیزی سرزمین ایران
- ۱۲۵.....۲-۵-۲-۳- سابقه زلزله خیزی استان خوزستان و منطقه دزفول
- ۱۲۵.....۶-۲-۳- پوشش گیاهی
- ۱۲۵.....۱-۶-۲-۳- پوشش گیاهی استان خوزستان
- ۱۲۶.....۲-۶-۲-۳- پوشش گیاهی شهرستان دزفول
- ۱۲۷.....۷-۲-۳- ویژگیهای اقلیمی
- ۱۲۷.....۱-۷-۲-۳- تقسیمات آب و هوایی
- ۱۲۸.....۲-۷-۲-۳- درجه حرارت
- ۱۲۸.....۳-۷-۲-۳- میزان بارندگی
- ۱۲۸.....۴-۷-۲-۳- رطوبت نسبی
- ۱۲۹.....۵-۷-۲-۳- تابش خورشید
- ۱۳۰.....۶-۷-۲-۳- جهت و سرعت وزش باد
- ۱۳۳.....۸-۲-۳- ویژگیهای فرهنگی و اجتماعی - جمعیتی
- ۱۳۳.....۱-۸-۲-۳- خصوصیات فرهنگی
- ۱۳۵.....۲-۸-۲-۳- ویژگیهای اجتماعی - جمعیتی
- ۱۳۶.....۹-۲-۳- ویژگیهای اقتصادی
- ۱۳۶.....۱-۹-۲-۳- سیمای کلی اقتصاد منطقه دزفول
- ۱۴۰.....۲-۹-۲-۳- نیروی انسانی و اشتغال
- ۱۴۲.....۳-۳-۳- خصوصیات کالبدی محدوده مورد مطالعه
- ۱۴۲.....۱-۳-۳- سازمان فضایی بافت کهن
- ۱۴۴.....۲-۳-۳- تیپولوژی مسکن
- ۱۴۴.....۱-۲-۳-۳- مشخصات قطعات
- ۱۴۵.....۲-۲-۳-۳- نحوه دسترسی قطعات به شبکه
- ۱۴۵.....۳-۲-۳-۳- نحوه اتصال قطعات با شبکه
- ۱۴۶.....۴-۲-۳-۳- عناصر اضافی و تزئینات ویژه ورودی:
- ۱۴۶.....۵-۲-۳-۳- واحد ساختمانی
- ۱۴۷.....۶-۲-۳-۳- عناصر شکل دهنده ساختمان
- ۱۴۸.....۷-۲-۳-۳- نمای خارجی ساختمان:
- ۱۴۹.....۳-۳-۳- سازمان فضایی بافت شهری جدید
- ۱۵۱.....۴-۳-۳- شناخت و بررسی طرحهای بالادست
- ۱۵۱.....۱-۴-۳- طرح جامع

۱۵۱	..... ۳-۴-۱-۱-اهداف طرح جامع
۱۵۲	..... ۳-۴-۱-۲-سیاستهای کوتاهمدت
۱۵۲	..... ۳-۴-۱-۳-نوسازی بافت قدیم
۱۵۳	..... ۳-۴-۱-۴-سرانه‌های موجود و پیشنهادی:
۱۵۴	..... ۳-۴-۲-طرح بهسازی و نوسازی بافت کهن شهردزفول
۱۵۴	..... ۳-۴-۳-طرح باز زنده سازی گذرهای بافت قدیم دزفول
۱۵۵	..... ۳-۵-۵-بررسی و تحلیل وضع موجود(کاربرها، استخوانبندی و سازمان فضایی)
۱۵۵	..... ۳-۵-۱-تحلیل سرانه و سطوح کاربریهای موجود و پیشنهادی
۱۵۵	..... ۳-۵-۱-۱-کاربری مسکونی
۱۵۵	..... ۳-۵-۱-۲-کاربری آموزشی
۱۵۶	..... ۳-۵-۱-۳-کاربری تجاری
۱۵۶	..... ۳-۵-۱-۴-کاربری اداری
۱۵۶	..... ۳-۵-۱-۵-کاربری درمانی
۱۵۶	..... ۳-۵-۱-۶-کاربری بهداشتی
۱۵۶	..... ۳-۵-۱-۷-کاربری فرهنگی
۱۵۷	..... ۳-۵-۱-۸-کاربری مذهبی
۱۵۷	..... ۳-۵-۱-۹-فضای سبز و باز شهری
۱۵۷	..... ۳-۵-۱-۱۰-سیاحتی
۱۵۷	..... ۳-۵-۱-۱۱-اراضی بایر
۱۵۷	..... ۳-۵-۱-۱۲-شیکه معابر
۱۵۸	..... ۳-۵-۱-۱۳-پارکینگ
۱۵۹	..... ۳-۵-۲-بررسی و تحلیل استخوانبندی و سازمان فضایی بافت
۱۶۰	..... ۳-۵-۲-۱-عناصر عمده تشکیل دهنده سازمان فضایی
۱۶۵	..... ۳-۵-۲-۲-ترکیب (دانه‌بندی) و تراکم (فشردگی)
۱۶۹	..... ۳-۵-۳-تحلیل وضعیت کلی استخوانبندی و سازمان فضایی
۱۶۹	..... ۳-۵-۱-۳-هویت و خوانایی
۱۷۰	..... ۳-۵-۲-۳-انسجام و پیوستگی
۱۷۰	..... ۳-۵-۳-۳-سیمای شهری
۱۷۰	..... ۳-۵-۴-۳-نشانه‌های طبیعی و مصنوع
۱۷۵	..... ۳-۵-۳-۵-راه‌ها
۱۷۹	..... ۳-۵-۳-۶-محلات
۱۷۹	..... ۳-۵-۳-۷-گره‌ها
۱۸۳	..... ۳-۵-۳-۸-لبه‌ها
۱۹۱	..... ۳-۵-۴-پتانسیل‌ها و محدودیت‌ها

فصل چهارم - فرآیند طراحی و تدوین اهداف

۱۹۸	..... ۴-۱-تدوین راهبرد اصلی طراحی شهری و تدوین اهداف
-----	--

۱۹۸	..... ۱-۱-۴ اهداف و راهبردها
۱۹۸	..... ۲-۱-۴ راهکارها
۱۹۹	..... ۳-۱-۴ اقدامات
۱۹۹	..... ۲-۲-۴ تدوین معیارها، ضوابط و استانداردهای طراحی:
۲۰۰	..... ۱-۲-۴ معیارهای طراحی شهری
۲۰۰	..... ۱-۱-۲-۴ منظر شهری کناره رود
۲۰۰	..... ۲-۱-۲-۴ بافت تاریخی در ارتباط با رود
۲۰۷	..... ۲-۲-۴ توصیه‌های طراحی
۲۰۸	..... ۳-۲-۴ استانداردهای طراحی

فصل پنجم - ارائه راه‌حلهای و ارزیابی آنها

۲۱۰	..... ۱-۵ ارائه شالوده فضایی پیشنهادی
۲۱۴	..... ۲-۵ ارزیابی آلترناتیوهای پیشنهادی
۲۱۵	..... ۳-۵ مشروح جزئیات طرح کالبدی آلترناتیو سوم
۲۲۰	..... فهرست منابع
۲۲۷	..... چکیده

فهرست جداول

فصل دوم

- جدول ۱-۲- خصوصیات بارز محورهای شاخص در ارتباط با محور اکولوژیک رود..... ۶۱
- جدول ۲-۲- نقاط قوت و ضعف نمونه‌های مشابه..... ۹۵

فصل سوم

- جدول شماره ۱-۳- حداقل و حداکثر دمای دزفول ۱۳۸۴..... ۱۲۹
- جدول ۲-۳- درصد با سوادان ۶ ساله و بیشتر بر حسب گروه‌های عمده سنی..... ۱۳۴
- جدول ۳-۳- ساخت جنسی و سنی جمعیت شهر دزفول در سال ۱۳۷۵..... ۱۳۵
- جدول ۴-۳- محصولات کشاورزی دزفول در سال ۱۳۸۴..... ۱۳۸
- جدول ۵-۳- صنایع موجود و میزان سرمایه‌گذاری در شهر دزفول در سال ۱۳۸۴..... ۱۳۹
- جدول ۶-۳- سطوح و سرانه‌های وضع موجود و پیشنهادی محدوده بافت قدیم..... ۱۵۸
- جدول ۷-۳- نقاط قوت و ضعف..... ۱۹۱
- جدول ۸-۳- فرصت‌ها و تهدیدها..... ۱۹۲
- جدول ۹-۳- مشکلات و پتانسیل‌های سازمان فضایی، بافت شهری..... ۱۹۳
- جدول ۱۰-۳- مشکلات و پتانسیل‌های سازمان فضایی، استخوان بندی فضایی..... ۱۹۴
- جدول ۱۱-۳- مشکلات و پتانسیل‌های سازمان فضایی، سیمای شهری..... ۱۹۵
- جدول ۱۲-۳- مشکلات و پتانسیل‌های سازمان فضایی، بافت قدیم و رودخانه دز..... ۱۹۶

فصل پنجم

- جدول ۱-۵- ارزیابی آلترناتیوها بر اساس معیارها..... ۲۱۴

فهرست تصاویر

فصل اول

- تصویر ۱-۱- آگورای یونانی در آتن ۴
- تصویر ۲-۱- وجود عناصر مشترک در تصاویر متوالی ۶
- تصویر ۳-۱- ارتباط فضایی میان عناصر مرکز محله ۷
- تصویر ۴-۱- ترکیب بدنه خیابان به صورت یک کل ۸
- تصویر ۵-۱- جریان‌ات مختلف آبی ۹

فصل دوم

- تصویر ۱-۲- بندر سن مارکو در ونیز ۲۹
- تصویر ۲-۲- تحلیل مقاطع عرضی در جهت شناخت مورفولوژی کناره آب ۳۶
- تصویر ۳-۲- انواع مختلف کناره آب ۳۶
- تصویر ۴-۲- نمونه ای از یک چهارچوب مفهومی ۳۷
- تصویر ۵-۲- استراتژی های طراحی کناره آب ۳۷
- تصویر ۶-۲- شهر برلین ۳۹
- تصویر ۷-۲- شهر هافن هامبورگ ۳۹
- تصویر ۸-۲- نمایشگاه اکسیو ۹۸ در شهر لیسبون ۳۹
- تصویر ۹-۲- کناره رود تامز در لندن ۴۰
- تصویر ۱۰-۲- ساحل شهر بارسلونا ۴۰
- تصویر ۱۱-۲- احیای مجدد بندرگاه شهر روتردام ۴۰
- تصویر ۱۲-۲- تلفیق برنامه جلوگیری از طغیان با ایجاد فرصت خلق فضاهای عمومی در کناره رود ۴۰
- تصویر ۱۳-۲- کانال Cheong Gye Cheon در سئول ۴۱
- تصویر ۱۴-۲- خلق فضاهای جمعی در کنار رود سن در پاریس ۴۱
- تصویر ۱۵-۲- بازار عمومی در کناره آب ونکوور ۴۳
- تصویر ۱۶-۲- پارک ساحلی لیبریتی استیت در نیوجرسی ۴۴
- تصویر ۱۷-۲- ارتباط میان مرکز شهر و کناره آب هلسنکی ۴۵
- تصویر ۱۸-۲- مسیر پیاده سبب بهبود دسترسی به آب در ویسکونسین ۴۵
- تصویر ۱۹-۲- عدم غلبه کاربری مسکونی در مونترئال کانادا ۴۶
- تصویر ۲۰-۲- مسیر سبز کناره دریاچه در کلیولند، اوهایو ۴۶
- تصویر ۲۱-۲- گردشگاهی با چندین شیوه دسترسی در ریودوژانیرو ۴۷
- تصویر ۲۲-۲- کنار دریا در بریگتون انگلستان ۴۷
- تصویر ۲۳-۲- شورای شهر استکهلم فقط جایگاه اعضای دولت محلی نیست ۴۸
- تصویر ۲۴-۲- پویایی و سبزندگی در بندر هامبورگ ۴۸

- تصویر ۲-۲۵- نحوه استقرار هسته اولیه شهر اصفهان نسبت به رود زاینده رود ۴۹
- تصویر ۲-۲۶- چهارباغ اصفهان ۵۰
- تصویر ۲-۲۷- شکل گیری محور چهارباغ عمود بر راستای زاینده رود ۵۱
- تصویر ۲-۲۸- استخوانبندی شهر اصفهان در زمان صفوی ۵۱
- تصویر ۲-۲۹- نحوه قرارگیری مادیها در ارتباط با چهارباغ و زاینده رود ۵۱
- تصویر ۲-۳۰- طرح باززنده سازی محورهای تاریخی و فرهنگی اصفهان ۵۲
- تصویر ۲-۳۱- کناره رود جمن با آثار تاریخی دوره مغول ۵۳
- تصویر ۲-۳۲- طرح احیای کریدور تاج محل ۵۴
- تصویر ۲-۳۳- طرح توسعه اولیه شامل ایجاد کریدورهای دید به سمت تاج ۵۵
- تصویر ۲-۳۴- طرح تفصیلی محور چهارباغ تاج محل ۵۵
- تصویر ۲-۳۵- موقعیت کاخ لوور و باغ توپلری نسبت به حصار قدیمی شهر پاریس ۵۶
- تصویر ۲-۳۶- نحوه قرارگیری عناصر شاخص در امتداد محور شانزه لیزه در کنار رود سن ۵۶
- تصویر ۲-۳۷- عناصر شاخص شهر در امتداد محور شانزه لیزه ۵۷
- تصویر ۲-۳۸- نحوه قرارگیری عناصر شاخص شهر و محور پیاده نسبت به رودخانه پوتومک ۵۷
- تصویر ۲-۳۹- جهتگیری محور شاخص پیاده مال به سمت رودخانه پوتومک ۵۸
- تصویر ۲-۴۰- جهت گیری محورهای اصلی در ساختار شهر به سمت رودخانه ۵۸
- تصویر ۲-۴۱- طرح شهر فیلادلفیا توسط هلم ۵۹
- تصویر ۲-۴۲- شکل گیری محورهای اصلی شهر با توجه به رودخانه ۵۹
- تصویر ۲-۴۳- نحوه گسترش شهر از محدوده میان دو رود به سمت غرب ۶۰
- تصویر ۲-۴۴- روند رشد شهر فیلادلفیا بین سالهای ۱۹۲۰ تا ۱۹۷۳ ..... ۶۰
- تصویر ۲-۴۵- محور اصلی شهر فیلادلفیا و عناصر شاخص آن ۶۰
- تصویر ۲-۴۶- دروازه رودخانه ریوژ ۶۵
- تصویر ۲-۴۷- جزیره هاریت در سنت پال ۶۵
- تصویر ۲-۴۸- لانگ بیچ کالیفرنیا ۶۶
- تصویر ۲-۴۹- زیستکره در مونترال کانادا ۶۷
- تصویر ۲-۵۰- باغ آبی زندگی در مرکز چنگدو در چین ۶۷
- تصویر ۲-۵۱- هدیه آب درسدن آلمان ۶۸
- تصویر ۲-۵۲- سایت پلان رودخانه سنگاپور با سه محدوده اصلی آن در ارتباط با شهر ۶۸
- تصویر ۲-۵۳- کناره رودخانه سنگاپور ۷۰
- تصویر ۲-۵۴- زندگی و جنب و جوش در کناره رودخانه ۷۰
- تصویر ۲-۵۵- قسمتی از مجسمه های کنار آب با نام تجار رودخانه ۷۱
- تصویر ۲-۵۶- مجسمه با نام جشن که کودکان را در حال پریدن به درون آب نشان میدهد ۷۱

- تصویر ۲-۵۷- محدوده رود و کناره آب جنوبی در مرکز شهر پرتلند ۷۴
- تصویر ۲-۵۸- کناره آب شهر پرتلند ۷۴
- تصویر ۲-۵۹- مسیر پیاده در امتداد کنارآب ۷۵
- تصویر ۲-۶۰- توسعه جدید مسکونی در کناره آب ۷۵
- تصویر ۲-۶۱- میدان جیمسون ۷۶
- تصویر ۲-۶۲- طرح پارک تاتر کریک ۷۶
- تصویر ۲-۶۴- بخش‌هایی از شهر چارلستون که در ارتباط مستقیم با رودخانه قرار دارند ۷۷
- تصویر ۲-۶۵- نوار سبز کناره رود چارلستون ۷۸
- تصویر ۲-۶۶- نمایی از کناره رود کاناوا در سال ۱۹۴۰ ..... ۷۹
- تصویر ۲-۶۷- نمایی از کناره رود کاناوا ۷۹
- تصویر ۲-۶۸- تصاویری از وضع موجود بلوار و کناره رود کاناوا ۸۰
- تصویر ۲-۶۹- ایجاد ارتباط میان بافت و نوار سبز کناره رود ۸۰
- تصویر ۲-۷۰- ایجاد شبکه منسجم ارتباطی میان محدوده‌های اطراف و کناره رود ۸۰
- تصویر ۲-۷۱- نمایش فیلم در فضای باز جهت جلب حضور مردم در کناره رودخانه ۸۱
- تصویر ۲-۷۲- گسست پیوستگی نمای ساختمانها به علت وجود پارکینگ روباز میان ساختمانها ۸۲
- تصویر ۲-۷۳- بهبود دسترسیهای پیاده به کناره رودخانه ۸۲
- تصویر ۲-۷۴- تصویر سایت در سال ۱۹۷۴ ..... ۸۳
- تصویر ۲-۷۵- تقسیم محدوده به نواحی مختلف برای مداخله ۸۳
- تصویر ۲-۷۶- محدوده یادمانی تاریخی، بیان هنری احیای خیابانهای موجود ۸۴
- تصویر ۲-۷۷- راهنمای طراحی حفاظت از بناهای تاریخی ۸۴
- تصویر ۲-۷۸- خیابان دوم قبل و بعد از اجرای توسعه ۸۴
- تصویر ۲-۷۹- ساختمان ۳۸، تغییر کاربری ساختمان انبار به ساختمانی اداری ۸۵
- تصویر ۲-۸۰- محدوده طرح در مرکز شهر میسولا ۸۵
- تصویر ۲-۸۱- دسترسیهای اصلی به محدوده طرح ۸۶
- تصویر ۲-۸۲- طرح شماتیک توسعه کنار رود و محدوده اطراف ۸۸
- تصویر ۲-۸۳- دسترسی‌ها، نقاط مکث و حرکت در محدوده کنار رود ۸۸
- تصویر ۲-۸۴- دیاگرام معیارهای طراحی شهری محدوده ۸۹
- تصویر ۲-۸۵- دید از خیابان به رودخانه ۹۰
- تصویر ۲-۸۶- خیابان M بعنوان فضای فعال شهری ۹۱
- تصویر ۲-۸۷- فرصتهای جدید ایجاد مسکن ۹۲
- تصویر ۲-۸۸- کاربریهای مختلط در کناره رود ۹۲
- تصویر ۲-۸۹- ایجاد پارکها در فضاهای باز کناره رود ۹۳

- تصویر ۲-۹۰-حفاظت از محدوده‌های تاریخی کناره رود ۹۴
- تصویر ۲-۹۱-ایستگاه‌های آب و برق قدیمی در محدوده به عنوان نشانه‌های بارز شهری ۹۴
- فصل سوم**
- تصویر شماره ۳-۱- پل قدیم دزفول ۹۸
- تصویر شماره ۳-۲-بقایایی از برج های شهر ۹۹
- تصویر شماره ۳-۳- هسته اولیه شهر و دروازه‌های آن ۱۰۰
- تصویر ۳-۴-نمونه ای از بندار «سرازیری» ۱۰۰
- تصویر ۳-۵-بنای امامزاده رودبند ۱۰۱
- تصویر ۳-۶-استقرار قمش(قنات) در دوره‌های از گسترش دزفول ۱۰۱
- تصویر ۳-۷- نقشه شهر دزفول در سال ۱۸۵۰ میلادی ۱۰۳
- تصویر ۳-۸-قرارگیری مسجد جامع در محل تلاقی دو محور ۱۰۴
- تصویر ۳-۹-تصویری از میدان مرکزی شهر ۱۰۴
- تصویر ۳-۱۰- شکل گیری فرم خطی در دو محور ۱۰۵
- تصویر ۳-۱۱-نقشه شهر دزفول سال ۱۳۰۸ ..... ۱۰۶
- تصویر ۳-۱۲-فضای خالی بافت قدیم دزفول در اوایل پهلوی اول ۱۰۷
- تصویر ۳-۱۳- پر بافت قدیم دزفول در اوایل پهلوی اول ۱۰۷
- تصویر ۳-۱۴-مراحل مختلف گسترش شهر از دوران اولیه شهرنشینی تا اوایل پهلوی اول ۱۰۸
- تصویر ۳-۱۵-موقعیت خیابان کشی‌های جدید در درون بافت ۱۰۹
- تصویر ۳-۱۶-میدان شاهرکن الدین ۱۰۹
- تصویر ۳-۱۷-الگوی خطی بازار آهنگران ۱۱۰
- تصویر ۳-۱۸-حوزه های دید و چشم اندازهای جدید با احداث خیابانها ۱۱۰
- تصویر ۳-۱۹-از بین رفتن یکپارچگی بافت با احداث خیابانهای جدید ۱۱۱
- تصویر ۳-۲۰-چشم انداز بافت قدیم دزفول ۱۱۵
- تصویر ۳-۲۱-نحوه قرارگیری معابر و بازشوها ۱۱۶
- تصویر ۳-۲۲-بلندی دیوار و عرض کم معابر ۱۱۶
- تصویر ۳-۲۳-ساباط ها مأمنی برای عابرین ۱۱۷
- تصویر ۳-۲۴-نمونه‌های از تزئینات آجری سردر منازل ۱۱۷
- تصویر ۳-۲۵- نقشه موقعیت کشوری استان خوزستان ۱۱۹
- تصویر ۳-۲۶-موقعیت دزفول در نقشه استان خوزستان ۱۲۰
- تصویر ۳-۲۷-نقشه تقسیمات سیاسی دزفول ۱۲۰
- تصویر ۳-۲۸-نقشه طبیعی و حوضه رودخانه های استان خوزستان ۱۲۱
- تصویر ۳-۲۹-نقشه مناطق زلزله خیز کشور ۱۲۵